

KOWARY

Okolice Kowar były w XIX wieku modnym terenem wypoczynkowym. Świadczą o tym przybywający letnicy, rezydencje roku książęcego Reuss (Nowy Dwór), rodziny Księcia Antoniego Radziwiłła Ciszycy (Ruhberg) zakupiona w roku 1924 dla córek chorujących na suchoty. Praktykę lekarską od lat 40-tych prowadził w Kowarach Auskulator Benno Hoehne, który w roku 1845 został wybrany burmistrzem i pełnił tę funkcję do swej śmierci w roku 1898.

Okolice Kowar znajdują się w południowo-wschodniej części kotliny jeleniogórskiej. W swej części północnej tworzą przestronną dolinę osłoniętą od północy pasmem Bukowca, od wschodu pasmem Skalnika i Rudnika, dalej grzbietem Lasockim od Przełęczy Okraj (1050 m.n.p.m.), a od południa wysokimi Karkonoszami (Czoło, Wołowa Góra, Skalny Stół czyli Kowarski Grzbiet) chroniący przed gwałtownymi, południowymi wiatrami.

Teren ten wybrały Śląskie Zakłady Ubezpieczeniowe z siedzibą we Wrocławiu (Landesversicherungsanstalt Schlesien) na budowę i organizację własnych zakładów przeciwgruźliczych. Dotychczas posiadały oddział dla leczenia gruźlicy - 28 miejsc w wynajętej niewielkiej willi w Obornikach Śląskich, ale zdając sobie sprawę z ogromu potrzeb zdecydowały się na zaplanowanie i budowę nowych lecznic dla Dolnego Śląska.

DOM dla REKONWALESCENTÓW w KOWARACH DOLNYCH

W roku 1899 nabyto od Gebauera obiekt Fabryki Pluszu położony w parku w Kowarach Dolnych, przy drodze do Jeleniej Góry. Otwarto tam w rok później dla 201 kobiet Dom dla Rekonwalescentów i lekkich postaci schorzeń płucnych. Lekarzem naczelnym został dr Sobotta.

WYSOKA ŁĄKA

Równocześnie 23 września 1899 roku Zakłady Ubezpieczeniowe nabyły za sumę 87.930 Mk od księcia Reuss z Nowego Dworu k. Kowar 31ha łąk i lasów położonych na południowych stokach pasma Bukowiec, w pobliżu wsi Wysoka Łąka (Hohenwiese).

Od mieszkańców wsi odkupiono 23 morgi lasu z 7 źródłami wody pitnej i wodonośnym terenem wysokości 545 m.n.p.m. Zasilają one dzisiaj w wodę kompleks budynków sanatoryjnych, mieszkalnych i gospodarczych.

W marcu 1900 roku rozpoczęto budowę sanatorium wg projektu architekta Karola Grossera z Wrocławia (ur. 1850, zmarł 1918). Założenia parkowe zaprojektował Mentzel architekt ogrodów. Wytoczono około 15km ścieżek spacerowych. Mimo trudnego podłoża budynek wzniesiono sprawnie, tak, że 1 września 1902 roku przyjęto pierwszy pacjentów - 205 mężczyzn.

W roku 1900 zakończono budowę towarzyszących budynków: maszynowni, pralni, i domów mieszkalnych dla dyrektora, lekarzy, urzędników i ogrodnika.

Dla poprawy zaopatrzenia w wodę zbudowano stację pomp elektrycznych i zbiornik wody na wysokości 72 m. powyżej budynku, pod szczytem Śrenicy. Poniżej zbudowano oczyszczalnię ścieków z osadnikami. W maszynowni umieszczono 2 gazowe dynamomaszyny oraz akumulatornię. Służyły one zarówno przepompowni wody, jak i pracowni rentgenowskiej, w której umieszczono nowość owego czasu: aparat rentgenowski określany jako "induktorapparat" firmy Hirschman z Berlina. W roku 1915 wymieniono go na nowocześniejszy Siemens i Halske z transformatorem wysokiego napięcia. W tym czasie zakłady lecznicze były już podłączone do ogólnej sieci elektrycznej wysokiego napięcia.

W roku 1904 dla realizacji leczenia spoczynkowego zbudowano leżalnię na 80 łóżek, którą zniszczył wiatr halny wiosną 1913 roku. Odbudowano ją jesienią tegoż roku z konstrukcją betonową, dwupoziomową na 113 łóżek i w tej postaci była używana do połowy XX wieku przez ponad 50 lat. Obecnie przerobiona, jest budynkiem mieszkalnym - hotelem pielęgniarskim. W roku 1909 uruchomiono aptekę, która służyła pobliskim lecznicom zakładów ubezpieczeniowych: domowi dla ozdrowieńców w Kowarach Dolnych, lecznicy Wysoka

Łąka i uruchomionej w 1916 roku lecznicy "Bukowiec".

Lecznicza nazwana została od pobliskiej wsi i swego położenia "Wysoka Łąka" (Hohenwiese). Wzorowana była na szwajcarskim wysokogórnym sanatorium w Davos. Założenia odpowiadały warunkom obszernej lecznicy dla płucnochorych przygotowanym przez centralny Komitet Wznoszenia Lecznic dla Płucnochorych, opublikowanym później w wydawnictwie Koitetu (1905 r.).

Całość wystroju architektonicznego utrzymano w stylu elektrycznym. Elewację i wnętrza ozdobiono motywami roślinnymi i zwierzęcymi.

Fronton wsparto na piaskowych kolumnach z kapitelami z liści, kwiatów i owoców. Budynek lecznicy i domy gospodarcze posiadają charakterystyczne kute bariery i ozdoby kowalskie. Salę jadalną ozdobiono malowidłami ściennymi z motywami roślinności górskiej.

Całość budynku zaprojektowano funkcjonalnie: szerokie korytarze, sale małe i wieloosobowe, szerokie kanały wentylacyjne, ogrzewanie parowe (obecnie wodne), 5 klatek schodowych z kamiennymi stopniami. Wysokie, częściowo dwupoziomowe podpiwniczenie, dobre odprowadzenie wód gruntowych.

Zakład został otwarty 1.09.1902 roku dla 205 mężczyzn chorych na gruźlicę, nie wydających prątki (zwaną wówczas gruźlicą zamkniętą).

Chorzy byli diagnozowani wg ówczesnych zasad medycznych: byli badani fizykalnie, prześwietlani w rtg w pierwszych dniach pobytu, mieli co 2 tygodnie badaną plwocinę w kierunku określenia obecności prątków gruźlicy. Wykonywano również badanie opadania krwinek, badania hematologiczne oraz w kierunku kiły.

W latach 1910 - 1914 stwierdzano stały wzrost ilości osób wydających prątki od 1 - 7 %.

W roku 1916 przeniesiono chorych wydających prątki do nowowypbudowanej lecznicy "Bukowiec".

W podsumowaniu 25 lat pracy "Wysokiej Łąki" w wydawnictwie jubileuszowym redagowanym przez dr. C.Hasse, dr Stetter podaje, że w latach 1923 - 1926 wśród leczonych było:

- 49 % przypadków czynnej gruźlicy
- 1,5 % gruźlicy o innym umiejscowieniu
- 14 % niegruźliczych schorzeń płucnych
- 20 % dolegliwości układu nerwowego
- 8 % internistycznych chorób serca, żołądka, jelit, krwi i przemiany materii
- 7,5 % innych schorzeń

Dla budowy nowocześniejszego zakładu dla płucnochorych na zachód od lecznicy "Wysoka Łąka" już w roku 1901 dokupiono od księcia Reuss tereny bezleśne położone na południowym stoku wzgórza parkowego.

W roku 1912 rozpoczęto z rozmachem budowę późniejszego sanatorium "Bukowiec" ściśle współpracującego z zakładem "Wysoka Łąka".

W roku 1915 ponownie dokupiono za cenę 35.000 MK 27,5 ha łąki dla połączenia obu parcel i uzyskania bezpośredniej łączności terenów parkowych.

opracowano na podstawie: "Z dziejów lecznictwa przeciwgruźliczego ziemi jeleniogórskiej"

Pani Dr n. med. Teresy Grzegorzcyk-Skibińskiej